

Karol Janocha

Moje filmy i muzyka z internetu

Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o prawach autorskich

Biblioteka self-adwokata

© Copyright by PSONI, 2017

ISBN 978-83-65060-22-8

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną
ul. Głogowa 2b, 02-639 Warszawa
Tel. 22 848-82-60, 22 646-03-14, Fax 22 848-61-62
zg@psoni.org.pl
redakcja@psoni.org.pl
www.psoni.org.pl

Projekt graficzny
serii i rysunki: Anna Sokołowska

Redakcja: Barbara Ewa Abramowska
we współpracy z uczestnikami warsztatów edukacyjnych przeprowadzonych w Warszawie,
Wrocławiu i Opolu w dniach 11-16 września 2017 roku w ramach projektu „**Łatwo znaczy prosto,
czyli informacja łatwa do zrozumienia**”, zrealizowanego przez Stowarzyszenie
im. Richarda Straussa.

Nakład: 3 000 egz.

Projekt współfinansuje m.st.Warszawa

Publikacja jest dofinansowana ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Karol Janocha

Moje filmy i muzyka z Internetu

Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną
powinna wiedzieć o prawach autorskich

Warszawa 2017

Spis treści

Co to jest utwór	3
Czym są prawa autorskie	4
Prawa autorskie osobiste	5
Prawa autorskie majątkowe	6
Licencja	7
Czy w Internecie obowiązują prawa autorskie	9
Czy utwory można kopiować	11
Co grozi za nielegalne korzystanie z utworów	13
Co to jest prawo do wizerunku	13
Kiedy można umieszczać w Internecie zdjęcia innych ludzi bez ich zgody	14
Ochrona korespondencji	15
Moje filmy i muzyka w Internecie	15

Co to jest utwór

Utwór jest wykonany przez człowieka.

Żeby rzecz nazywała się utworem musi być wyjątkowa i **niepowtarzalna**.

Niepowtarzalna to znaczy jedyna taka na świecie.

Utwór możesz zobaczyć, usłyszeć lub przeczytać.

Utworem jest na przykład:

- film
- obraz
- rzeźba
- rysunek
- książka,
- sztuka teatralna,
- wiersz
- program komputerowy
- piosenka, muzyka
- projekt budynku.

Twórca to osoba, która przygotowała utwór.

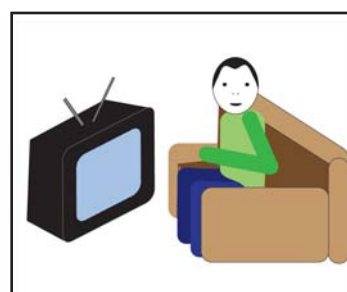
Utwór może przygotować **artysta**.

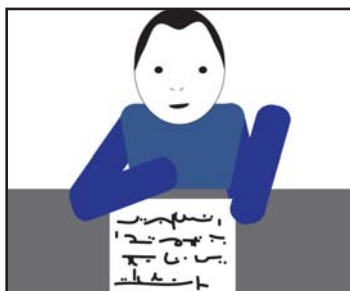
Artysta to na przykład muzyk, malarz, rzeźbiarz, pisarz, poeta, reżyser, aktor.

Utwór może przygotować też każdy inny człowiek.

Rysunek może narysować dziecko albo osoba dorosła, która lubi rysować. Taki rysunek też jest utworem.

Utwór może mieć także kilku autorów.

Opracowanie cudzego utworu nazywa się **utworem zależnym**.

Utworem zależnym jest na przykład **tłumaczenie** książki na inny język.

Utworem zależnym jest także **adaptacja**.

Adaptacja to na przykład przystosowanie sztuki teatralnej na film.

Czym są prawa autorskie

Każdy twórca ma **prawa autorskie** do swoich utworów.

Prawa autorskie określają kto jest twórcą utworu. Na przykład, pisarz napisał książkę, to jest jej twórcą. Pisarz ma prawa autorskie do swojej książki.

Dzięki **prawom autorskim**, każdy twórca może zrobić ze swoim utworem co chce. Na przykład, pisarz może napisać i wydać swoją książkę, żeby inni ludzie mogli ją przeczytać. Albo może zachować ją tylko dla siebie i nie pokazywać innym ludziom.

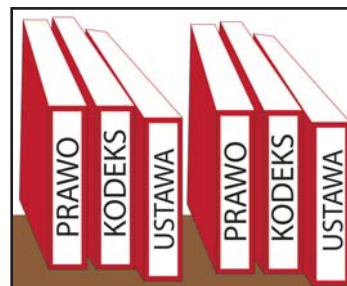

Prawa autorskie to zebrane razem wiele zasad. Zasady wskazują, co inni ludzie mogą robić z utworami, które stworzył twórca. Zasady wskazują, czy inni ludzie mogą kopiować, sprzedawać albo wypożyczać utwory.

Chronione prawem autorskim są utwory i zbiory różnych utworów.

Prawami autorskimi **nie są chronione**:

- 1) akty normatywne, czyli ustawy i inne przepisy prawa,
- 2) dokumenty urzędowe,
- 3) opisy patentowe i ochronne, czyli opisy wynalazków i nowych wzorów rzeczy,
- 4) proste informacje prasowe.

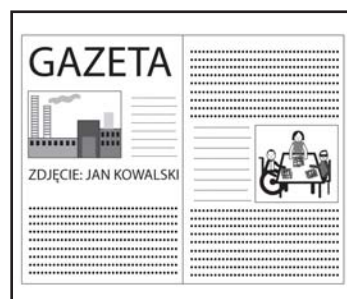
Są 2 rodzaje praw autorskich
- osobiste i majątkowe.

Prawa autorskie osobiste

Prawa autorskie osobiste chronią więź twórcy z utworem. Pozwalają one twórcy na podpisanie utworu swoim imieniem i nazwiskiem.

Na przykład, na okładce książki znajduje się imię i nazwisko autora. Dzięki temu ludzie wiedzą kto napisał książkę.

Zdjęcia w gazetach podpisane są imieniem i nazwiskiem fotografów.

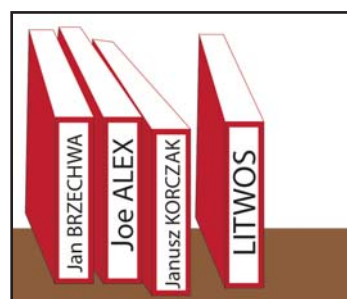

Czasami autor podpisuje utwory **pseudonimem**.

Pseudonim to wymyślone imię i nazwisko twórcy.

Utwór można też wydać **anonimowo**.

Anonimowo oznacza, że nie wskazuje się imienia i nazwiska twórcy.

Prawa autorskie majątkowe

Każdy twórca ma **prawa autorskie majątkowe**.

To znaczy, że może zarabiać pieniądze na swoich utworach.

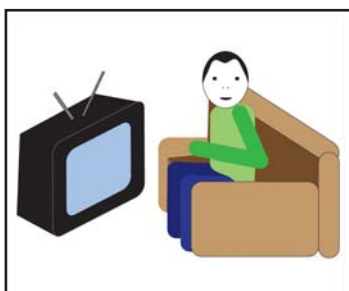
Przykłady:

- pisarz może napisać książkę i ją sprzedać
- fotograf może sprzedać zdjęcie, które zrobił i zarobić pieniądze
- dziennikarz może napisać artykuł do gazety i dostać za to pieniądze
- reżyser może nakręcić film i zarobić na tym pieniądze.

Twórca może zdecydować komu pokaże utwór. Twórca decyduje, kto może zmienić jego utwór.

Publiczne pokazywanie utworu nazywa się **rozpowszechnianiem**.

Na przykład:

- książki rozpowszechnia się przez sprzedaż w księgarniach i sklepach
- filmy rozpowszechnia się w kinie i w telewizji
- muzykę rozpowszechnia się przez radio
- wszystkie te utwory można rozpowszechniać w Internecie.

Prawa autorskie majątkowe mają określony przez prawo czas trwania:

- trwają przez całe życie twórcy i jeszcze 70 lat po jego śmierci
- jeżeli twórca utworu nie jest znany, 70 lat liczy się od daty rozpowszechnienia utworu
- jeżeli prawa autorskie przysługują innej osobie niż twórca, 70 lat liczy się od daty rozpowszechnienia utworu
- jeżeli utwór nie został rozpowszechniony, 70 lat liczy się od daty powstania utworu.

Po tym czasie prawa autorskie majątkowe wygasają i można korzystać z utworów i za to nie płacić.

Utwory nieobjęte prawami autorskimi majątkowymi należą do tak zwanej **domeny publicznej**.

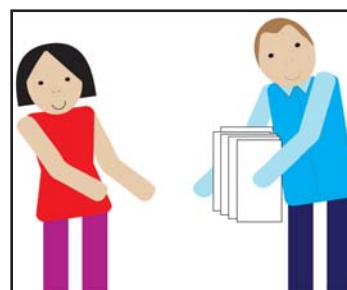
To znaczy, że są dostępne dla wszystkich. Można korzystać z tych utworów bez ograniczeń.

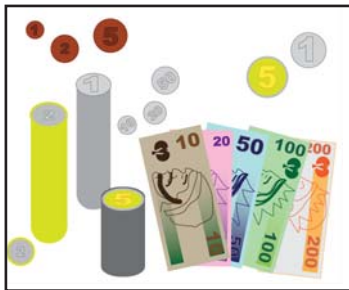

Licencja

Twórca lub inna osoba, której przysługują prawa autorskie majątkowe, może pozwolić innym ludziom na korzystanie ze swojego utworu.

Takie pozwolenie na korzystanie z utworu nazywa się **licencją**.

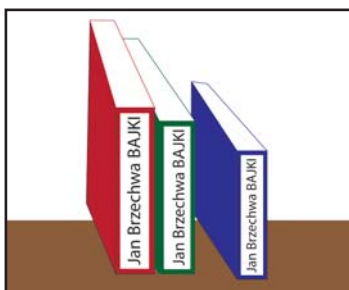
Licencja zazwyczaj jest odpłatna.
Trzeba zapłacić twórcy za możliwość korzystania z jego utworu.
Z twórcą zawierasz **umowę licencyjną**.
Strony umowy licencyjnej nazywają się:
licencjobiorca i licencjodawca.

Umowa licencyjna określa czas trwania licencji.
Umowa licencyjna określa zakres korzystania z utworu. Na przykład, czy korzystasz z całego utworu, czy tylko z jego części.

W umowie licencyjnej określone są pola eksploatacji. **Pola eksploatacji** opisują sposób korzystania z utworu. Polem eksploatacji książki jest na przykład zapisanie jej drukiem.
Polem eksploatacji piosenki jest zarejestrowanie jej na teledysku.

Licencja może być **wyłączna** lub **niewyłączna**.
Wyłączna oznacza, że korzysta z utworu tylko jedna osoba lub jedna firma.
Niewyłączna oznacza, że wiele osób może jednocześnie korzystać z utworu.

Kiedy musisz kupić licencję?

Przykłady:

- kiedy grasz w grę komputerową, którą twórca wymyślił i wykonał,
- kiedy śpiewasz napisaną przez kogoś innego piosenkę na koncertach lub w kawiarni i dostajesz za to pieniądze.

Nie musisz kupować licencji, jeśli śpiewasz czytaś piosenkę w domu, przy ognisku lub u znajomych.

Nie możesz zarabiać na tym pieniędzy!

Licencję muszą kupować na przykład kina, kiedy chcą wyświetlać filmy. Każdy film jest utworem, który stworzyli reżyser, aktorzy, autor muzyki. A kina zarabiają na filmach, bo widzowie płacą za bilety.

Czy w Internecie obowiązują prawa autorskie

Wielu ludzi codziennie korzysta w Internecie z różnych stron internetowych.

Można na nich posłuchać muzyki, obejrzeć filmy, obejrzeć zdjęcia.

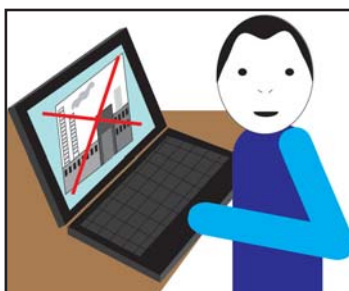

Pamiętaj!

Filmy i zdjęcia, które oglądasz w Internecie to utwory.

Utwory są chronione prawami autorskimi.

Niektórzy ludzie umieszczają na stronach internetowych filmy, piosenki lub zdjęcia bez zgody ich twórców.

To znaczy, że umieszczają utwory **nielegalnie**.
Nielegalnie to niezgodnie z prawem.

Jeśli oglądasz filmy lub słuchasz muzyki z Internetu, sprawdź czy robisz to **legalnie**.

Legalnie to znaczy zgodnie z prawem.

Przed obejrzeniem filmu na stronie internetowej, sprawdź czy film jest umieszczony legalnie.

Najlepiej przeczytaj regulamin.

Regulamin to zasady obowiązujące na stronie internetowej. Z regulaminu dowiesz się, czy utwory znajdują się na stronie za zgodą twórcy.

Czasami musisz zapłacić pieniądze, jeśli chcesz obejrzeć film lub posłuchać muzyki w Internecie. W regulaminie korzystania ze strony internetowej przeczytasz kiedy musisz zapłacić.

Jeśli nie rozumiesz regulaminu, poproś o pomoc bliską osobę.

Czasami pieniądze, które płacisz za obejrzenie filmu nie trafiają do twórców filmu. Pieniądze zabierają właściciele stron internetowych.

Oglądanie takich filmów jest nielegalne!

Niektóre filmy w Internecie możesz obejrzeć za darmo. Takie filmy są najczęściej przerywane reklamami.

Żeby obejrzeć film, musisz zobaczyć reklamy!

Na niektórych stronach internetowych nie znajdziesz informacji czy filmy lub muzyka są legalne.

Bądź ostrożny!

Lepiej nie korzystaj z takich stron.

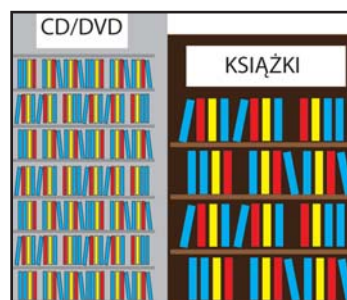

Czy utwory można kopiować

Kopiowanie to zrobienie drugiej takiej samej książki lub płyty.

Jeśli kupiłeś w sklepie grę komputerową, możesz **zainstalować** ją na swoim komputerze.

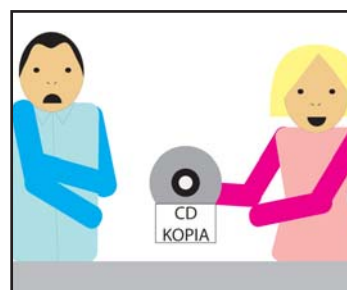
Zainstalować to znaczy wgrać do komputera.

Nie wolno Ci kopiować i **sprzedawać** kopii gry komputerowej bez zgody autora.

Gra komputerowa jest utworem.

Kopiowanie utworu bez zgody twórcy jest nielegalne. Możesz być za to ukarany.

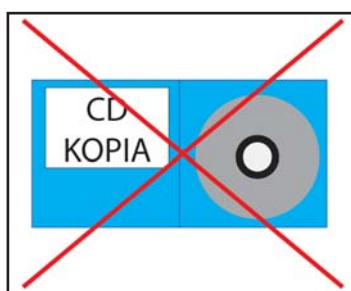

Jeśli kupiłeś w sklepie płytę z muzyką lub filmem, możesz sam z niej korzystać. To znaczy możesz słuchać muzyki lub oglądać film sam lub w towarzystwie przyjaciół, rodziny. Płytę z filmem lub muzyką możesz też pożyczyć przyjacielowi lub osobie z Twojej rodziny.

Nie wolno kopiować płyty z muzyką albo filmem i pożyczać kopii innym osobom. Płytę możesz skopiować tylko dla siebie. Kiedy kupiona w sklepie płyta się zniszczy, będziesz mógł nadal posłuchać tej muzyki.

Pamiętaj!

Możesz pożyczać innym płytę, którą kupiłeś. Ale nie kopię!

Nie pozwalaj kopiować innym osobom gry komputerowej ani programu komputerowego, który kupiłeś w sklepie!

Nie korzystaj z płyt, na których są nielegalne programy!

Nie powinieneś pożyczać od znajomych gry komputerowej ani programu komputerowego i instalować ich na swoim komputerze.

Takie zachowania są niezgodne z prawem! Możesz zostać za to ukarany.

Co grozi za nielegalne korzystanie z utworów

Oglądanie filmów w Internecie lub słuchanie muzyki ze stron internetowych, czasami może być nielegalne.

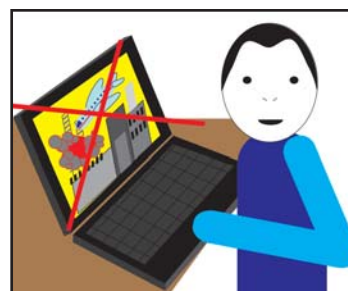
Za nielegalne korzystanie z utworów, sąd może Cię surowo ukarać. Na przykład:

- możesz zapłacić grzywnę,
- możesz pójść do więzienia.

Przykłady nielegalnego korzystania z utworów:

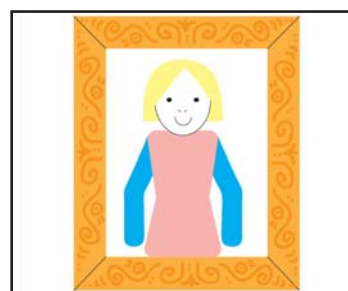
- pożyczanie od kolegi płyty z grą komputerową i instalowanie na swoim komputerze,
- kopiowanie płyty z muzyką i pożyczanie jej koledze,
- kopiowanie filmu z Internetu.

Co to jest prawo do wizerunku

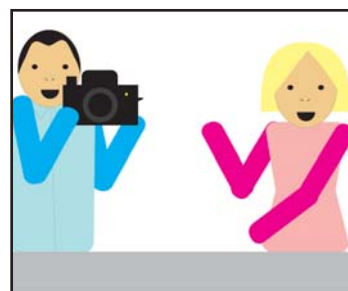
Z korzystaniem z utworów wiąże się **prawo do wizerunku**.

Wizerunek to Twój wygląd. To sposób, w jaki ubierasz się, jaką masz fryzurę i w jaki wypowiadasz się.

Wizerunek można utrwalić w postaci zdjęcia, filmu, narysowanego lub namalowanego portretu.

Utrwalenie to zapisanie na papierze, w pamięci aparatu fotograficznego lub pamięci komputera.

Uwaga:

Jeśli Twój kolega lub koleżanka chce umieścić wasze wspólne zdjęcie na swoim profilu, musi poprosić Cię o zgodę.

Jeśli się zgodzisz, dopiero wtedy może wstawić zdjęcie do Internetu.

Pamiętaj!

Ty też możesz umieszczać w Internecie zdjęcia lub filmy z Twoimi przyjaciółmi, **tylko wtedy jeśli masz ich zgodę!** To jest legalne.

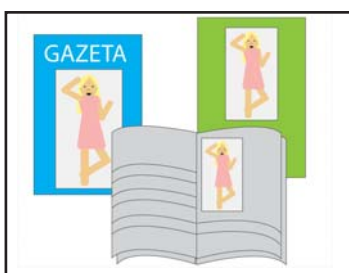

Jeśli fotograf zrobi Ci zdjęcie i otrzymasz za to pieniądze, wtedy Twoje zdjęcie można umieścić na stronach internetowych, w telewizji, w gazetach **bez Twojej zgody.**

Kiedy można umieszczać w Internecie zdjęcia innych ludzi bez ich zgody

- Modelka ma taką pracę, że pozuje do zdjęć i dostaje za to wynagrodzenie. To znaczy, że wyraża zgodę na **rozpowszechnianie** swojego wizerunku utrwalonego na zdjęciach.

Rozpowszechnianie wizerunku

to umieszczanie zdjęć lub filmów w Internecie, w telewizji, w gazetach.

- Możesz umieszczać w Internecie zdjęcia lub filmy, na których są znane osoby. Znane osoby to na przykład piosenkarze, aktorzy, politycy, sportowcy.

- Jeśli na swoim profilu chcesz umieścić zdjęcie, na którym jest bardzo dużo osób, nie musisz mieć ich zgody. Wizerunek każdej osoby to szczegół całej imprezy.

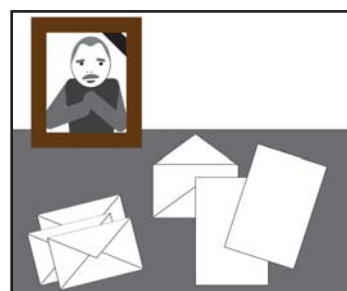
Ochrona korespondencji

Przepisy chronią także prawo do tajemnicy korespondencji.

Treść korespondencji innych osób można rozpowszechniać **tylko za zgodą tych osób**.

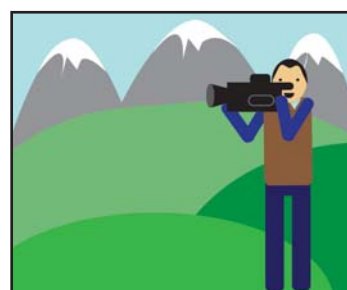
Jeśli adresat korespondencji nie żyje, przez okres 20 lat po jego śmierci korespondencję można rozpowszechniać **tylko za zgodą najbliższych członków rodziny** adresata.

Moje filmy i muzyka w Internecie

Ty również możesz być autorem zdjęć, filmów lub muzyki.

Jeśli chcesz swoje utwory umieszczać w Internecie, **musisz pamiętać o kilku ważnych zasadach**.

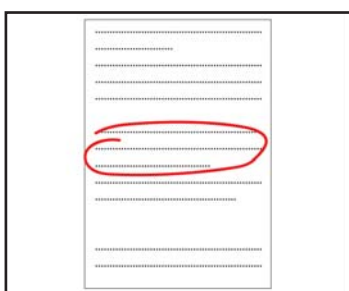

- W Internecie, telewizji lub w radiu, umieszczaj tylko swoje utwory.
- Nie kopiuj piosenek lub obrazów, które stworzył inny twórca.
- Jeśli podpiszesz te utwory swoim nazwiskiem, popełnisz przestępstwo.

Takie działanie nazywa się **plagiatem**.

Za plagiat możesz być ukarany grzywną lub więzieniem.

Jeśli chcesz użyć fragmentu cudzego utworu, masz do tego prawo. Musisz jednak zawsze podać nazwisko autora. Jeśli przytaczasz tekst kogoś innego w swoim utworze, nazywa się to **cytatem**.

Cytaty można wykorzystywać na przykład w **pracach naukowych** lub w **recenzjach**. Recenzja to opinia o utworze kogoś innego.

Pamiętaj!

Jeśli inna osoba korzysta z Twojego utworu bez Twojej zgody, masz prawo żądać aby usunęła twój z Internetu!

Musi napisać, kto jest autorem utworu. Musi podpisać twój Twoim imieniem i nazwiskiem.

W serii **Biblioteka self-advokata** dotychczas ukazały się:

„**Mój czas wolny**. Jak osoba z niepełnosprawnością intelektualną może spędzać czas wolny.“

„**Moje ciało**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o swoim organizmie“.

„**Moje zdrowie**. W jaki sposób osoba z niepełnosprawnością intelektualną może szanować swoje zdrowie“.

„**Moje wydatki**. Jak osoba z niepełnosprawnością intelektualną może zadbać o swoje pieniądze“.

„**Mój komputer**. Pomocne narzędzie dla osoby z niepełnosprawnością intelektualną“.

„**Mój internet**. Jak osoba z niepełnosprawnością intelektualną może korzystać z internetu“.

„**Moje bezpieczeństwo w internecie**. Jak osoba z niepełnosprawnością intelektualną może bezpiecznie korzystać z internetu“.

„**Moje sposoby na konflikty**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o konfliktach i o sposobach ich rozwiązywania“.

„**Moje zachowanie**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o zasadach kulturalnego zachowania“.

„**Moje prawa**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o postępowaniach sądowych“.

„**Moje relacje z ludźmi**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o związkach z innymi ludźmi“.

„**Mój chłopak, moja dziewczyna**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o związkach uczuciowych“.

„**Moja samodzielność**. Czyli o tym co może zrobić osoba z niepełnosprawnością intelektualną, aby być bardziej samodzielną“.

„**Moje sposoby na zdrowe odżywianie**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o zdrowym żywieniu“.

„**Moje bezpieczeństwo na drodze**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o bezpiecznym uczestnictwie w ruchu drogowym“.

„**Moje sposoby na stres**. Jak osoba z niepełnosprawnością intelektualną może radzić sobie ze stresem“.

„**Moje sposoby radzenia sobie po śmierci bliskich**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o śmierci“.

„**Moja żona, mój mąż**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o małżeństwie“.

„**Moje filmy i muzyka z internetu**. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o prawach autorskich“.

Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną

jest organizacją pożytku publicznego

MISJĄ PSONI jest:

- dbanie o godność i szczęście osób z niepełnosprawnością intelektualną, ich równoprawne miejsce w rodzinie i w społeczeństwie,
- wspieranie rodzin osób z niepełnosprawnością intelektualną we wszystkich obszarach życia i sytuacjach, a zwłaszcza w ich gotowości niesienia pomocy innym.

CELEM PSONI jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnością intelektualną, tworzenia warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenia ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym, działanie na rzecz ochrony ich zdrowia oraz wspieranie ich rodzin.

STATYSTYKA:

- 119 Kół terenowych,
- 11.500 członków (rodzice, osoby z niepełnosprawnością intelektualną, przyjaciele),
- ponad 400 placówek i stałych form wsparcia dla blisko 25 tysięcy dzieci i dorosłych.

PSONI prowadzi:

- placówki i projekty z zakresu rehabilitacji, terapii, edukacji, w tym ustawicznej, aktywizacji zawodowej oraz opiekuńcze,
- wspieranie ruchu self-adwokatów, rzeczników własnych spraw,
- chronione i wspomagane mieszkania grupowe,
- organizację spędzania wolnego czasu (m.in. kluby, zespoły artystyczne, sportowe, turystyczne),
- indywidualne wspieranie w niezależnym życiu,
- wspieranie i pomoc rodzinom,
- działalność wydawniczą, m.in. wydaje kwartalnik „Społeczeństwo dla Wszystkich”.

PSONI współpracuje z instytucjami i organizacjami:

- w tworzeniu nowego prawa,
- w dążeniu do zmiany wizerunku osoby z niepełnosprawnością intelektualną i postaw społecznych,
- w rozwijaniu więzi społecznych, ułatwiających umacnianie się społeczeństwa dla wszystkich, czyli włączanie osób z niepełnosprawnością intelektualną,
- w popularyzowaniu wyników badań naukowych i doświadczeń innych krajów,
- w kształceniu profesjonalnych kadr,
- w umacnianiu organizacji pozarządowych.